22877

Борко Лазески: „Мечкин Камен“

НОВИ ЛИКОВНИ ОСТВАРУВАЊА

ВЕЛИЧЕСТВЕНОСТА НА БОРБАТА

ЗА НОВАТА ФРЕСКА НА БОРКО ЛАЗЕСКИ ВО НОВИТЕ ЗГРАДИ НА БАНКИТЕ ВО СКОПЈЕ

ВО НАШАТА СРЕДИНА јасно е забележлива карактеристичната диспропорција меѓу традицијата и современите влијанија на актуелните тенденции во светот на ликовната уметност, меѓу прифаќањето или одбивањето на извесни ликовни тенденции, како и нивната интерференција. Во една таква варијабилност и брза промена на ликовните естетики и сфаќања општо во светот, традицијата на големите светски уметнички центри пуштила длабоки корени со своето сфаќање на уметноста создадена за посебен круг „елитни достоинственици“. А нема подобра почва за тоа од една млада, полетна но и кревка средина. Не е ниту парадокс ниту анахронизам во такви услови да се зачуваат сè уште свежи предрасудите за тоа кое дело и во каква форма е „вистинско“ уметничко дело или не е тоа. Не е потребно да се нагласува дека ваквите сфаќања се не само назадни туку и сосема депласирани во својата суштина. Едно уметничко дело пред сè ја остварува својата основна функција и намена во зависност од тоа колку е во директна кореспонденција со нашиот широк аудиториум, со консуматорот кој во исто време е еден од важните мерила за вредноста на едно уметничко дело. Не постои убавина и содржина која нема да биде прифатена од најширокиот круг на културната јавност, што произлегува од нејзината универзална содржина и ликовен јазик. Расчекорот меѓу подготвеноста на оној што консумира и определената ликовна содржина од друга страна не може секогаш да ги надмине извесните неотпорности што уште повеќе го предочува фактот дека, можеби, не ќе е толку блиску времето кога во свеста на поголемиот дел од јавноста ќе се избришат границите или предрасудите што се поставуваат меѓу уметноста за елита и онаа што е создадена со намена да пренесе извесна порака и содржина, да ја доближи по најширокиот круг публика. Сè уште владее духот и психологијата за нешто посебно, недостапно на сите луѓе и нешто кое може секојдневно да се види, на дофат, кое априори не може да го содржи оној момент на таинственото, присутно во она прво. Таквата мистификација почнува да се руши токму преку јавните споменици, сè повеќе нагласувајќи ја социјализацијата или поопштествувањето на уметноста кое станува императив на нашето време и нашата сегашност. А да не зборуваме за тоа дека еден јавен споменик од поголеми размери значи исто што и долго време подготвувана изложба.

ВО НАШИ УСЛОВИ НЕ СЕ ИЗВЕДЕНИ ГОЛЕМ БРОЈ ФРЕСКИ, МОЗАИЦИ И ДРУГО, кои и покрај својот скромен квантитет, за што секако постојат повеќе причини, не си ја пронашле својата вистинска намена. А тоа е што поголема достапност до човекот. Во случајот со најновото остварување на Борко Лазески, еден од нашите ретки уметници кои по вокација исклучително се занимаваат со изведба на монументални дела, фреската во холот на новите згради на банките на СОК станува збор за дело кое со самата своја концепција и поставеност најдобро го оживотворува начелото на достапна, блиска и луцидно пренесена ликовна идеја Нејзината монументалност и автентичност се докажани својства на овој уметник, кој го изведе своето дело во техника фреско боно на површина од 28 квадратни метри. Лазески останува консеквентен на своите познати ликовни сфаќања, кои ги имаат своите корени во кубизмот трансформиран во значителна мера, во формална и содржинска смисла. Таквото приспособување на одредени ликовни сфаќања на сопствениот темперамент и уметничко кредо, вродува мошне убедливи творечки решенија кои се во тесна врска и со нашата најдобра традиција. И тоа, пресоздадена и осмислена во современ ликовен јазик, кој и натаму ги задржува своите основни

Композицијата на Лазески, во техника фреско боно, изведена во холот на новите згради на банките на СОК, е уште една потврда за несмалената креативна енергија на овој уметник. Стилските карактеристики ги одразуваат нејзините константни вредности, кои од формална страна донесуваат јасно и строго издиференцирани површини, монохромни со тонски градации, и особено интересните слободни потези како спонтано дополнение на строгите плошни површини, кои имаат кубистичка генеза, но се далеку од нејзината студена аналитичка или обопштена објективност. Лазески тука внесува, покрај индивидуалните формални карактеристики, силно потенцирана компонента, која го оправдува неговиот формален приод, а тоа е хуманоста, неспоредливиот удел и значење на човекот и неговата неимарска борба. Тоа добива посебна димензија кога се работи за нашата Народноослободителна војна и револуцијата, големата епопеја на нашиот народ. Имајќи ги предвид ликовните решенија и приодот, може да се каже дека Лазески успева да пронајде среќна симбиоза и единство на рационалното со чувственото. Таквата интегрална композициона конструкција претходно е простудирана и недвосмислено одредена, што впрочем во значителен дел го бара од уметникот техниката фреско боно, но исто така се изнијансирани и ликовите на работникот, селанецот, општо борецот, нашиот народ. Лазески од нив создава типови, обопштени симболи со изразено доживување, но без големи гестови и театралност, не ретка во ваков вид уметност. Во фреската на Лазески деталот и широките плошни решенија не се исклучуваат меѓу себе, туку создаваат своевидно ритмичко единство со интересните „акварелски“ интервенции — нежни колористички решенија во долниот десен агол во изразита хоризонтала, како и нерватурата на рецете, крвта која потекува со послободни графички сопчиња. Композицијата всушност е составена од повеќе фрагменти на тема од НОВ, ликовно и симболично поврзани во една целина, без „супериорност“ на било кој нејзин дел. Тоа се разни секвенци кои претставуваат едно доживување, подигнато до монументално и универзално значење, како симбол на една борба и непрегор. Фигурите се издвојуваат на огнената, топла заднина, одразувајќи се и на лицата од луѓето. Во нив е проткаена зората на непокорот. Времето за нив значи вечно достоинство и несопирлив растеж во иднината. Тоа се монументални вертикали, силни дијагонали, скулпторски по концепција. Тука не е ништо оставено на случајот.

МОЖЕБИ ЛИКОВНАТА СИНТАКСА И ТЕМАТИКАТА НА ЛАЗЕСКИ се лесно препознатливи и утврдени, но секоја нова композиција значи и нов напор во создавањето нова ликовна ситуација, која бара други инвентивни решенија. Затоа, никогаш не може да се бара суштинско повторување во едно уметничко дело.

Како една од најголемите предности на оваа фреско композиција, која во иднина ќе има свое продолжение во истиот хол, секако е нејзината изложеност пред очите на секој намерен или ненамерен посетител, облагородувајќи една животна и работна средина. Преку тоа ова дело ја остварува својата функција на толкувач и е израз на стремежите и интимните побуди на еден народ. А со своите ликовни вредности и хумани пораки ја чини нејзината мисија јасна и достапна до мислите и чувствата на секој човек. Со тоа одминува времето на изолирана, недостапна и „висока“ уметност. Тоа е поопштествување и социјализација на уметноста, нужно во едно современо општество, за една хуманизирана средина, каде што поединецот си ја решава сопствената судбина.

Владимир ВЕЛИЧКОВСКИ

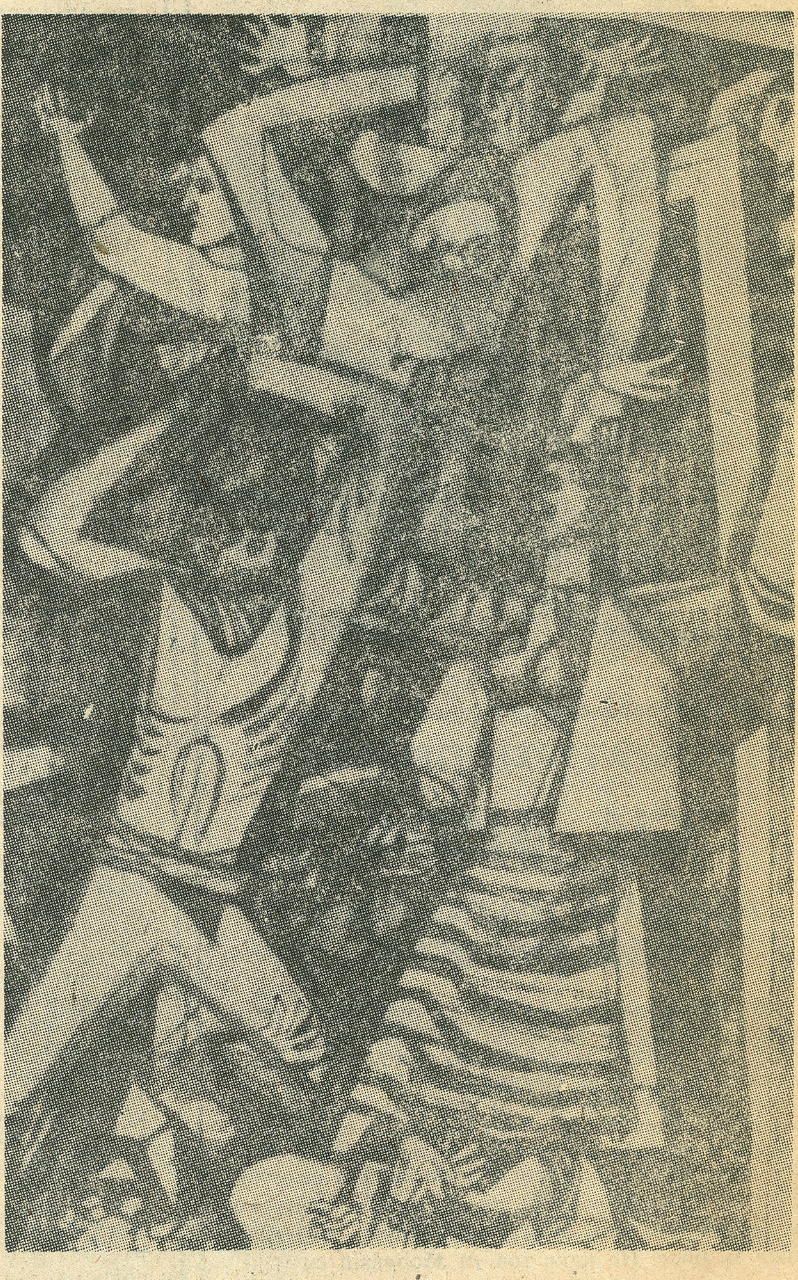

Борко Лазески: „Стрелиците“, туш